

A szótárt a budapesti Akadémiai Nyomdában nyomták, hozzáértő helyen, csak így lehetett a fonetikus kiejtést visszaadni, hiszen ez a nyomda rendelkezik a fonetikus írás nyomtatásához szükséges különleges mellékjeles betűtípusokkal.

Van a kötetnek egy külön varázsa is. Ezt a varázst csak az tudja érezni, aki ismeri Penavin tanárnő munkamódszerét, meggyerő fellépését, közvetlenségét, amivel alanyaít szóra bírja. E munkamódszer nélkül ennyire teljes mű nem született volna meg. A kötet előszavában

szeretettel vall azokról az adatközlőkről, akikkel hosszú évek során együttműködött, hogy kollektívan, de mégis hazai szótárirodalmunkban egyedülálló, egyéni alkotást teremtessen.

Mindannyian gazdagabbak letünk: a szerző egy nagyszerű alkotással, a kórógyiak népnyelvük és életük tárával. A kutatók forrásművet, a tanárok példatárát, a nagyközönség egy magyarulta vidékünk életének hétköznapijait feltáró munkát kapott.

VIRÁG GÁBOR

ÚJABB ÚTI ÉLMÉNY

SZÉKELY TIBOR: *A pápuák szigetén.*
Forum, Újvidék, 1978.

Valahányszor Székely-könyv akadt a kezembe, elsősorban az foglalkoztatott mindig: mi az a vonzóerő, ami belőle árad, s a fiatalokat és időseket egyaránt hatalmába keríti? Mert az kétségtelen, hogy Székely Tibornak nagy az olvasótábora. Sokan szeretik vele együtt átélni „kalandzásait” a nagyvilágban, s talán éppen itt rejlik a magyarázat. A minden emberben — kisebb-nagyobb mértékben — szunnyadó kalandvágy az, ami kinyújtatja kezünket a könyv után, mintha csak magának a szerzőnek kezét fognánk meg, engedelmesen hagyva, hogy vezessen bennünket.

Nem nehéz őt kivetni. És hálás dolog is. Mert az ember szórakozva különleges, egzotikus tájakat, embereket s ezek életmódját ismerheti meg. Mintha magunk is tényleges résztvevői lennénk egy-egy utazásnak, úgy hat ránk a szerző sorok közötti vallomása saját szorongásairól, félelmeiről és vágyairól, amelyeket mindenki azonosíthat önnön érzéseivel.

Legújabb könyvében is — melyet *A pápuák szigetén* címmel az újvidéki Forum jóvoltából lapozgathatunk — bizalmasan elárulja pél-

dául, mennyire vágyott már régóta megismerni ezt a csodálatos világot, a kannibálok szigetét, Pápua Új-Guineát, amelyet egy neves kutató „a világ teremtésének országa” jelzővel tüntetett ki. Mennyire kívánta saját szemével látni annak a történelmi, sok évezredes ugrásnak az eredményeit, következményeit, mely a legősibb emberi közösségből egyenesen a gépkocsi volánjához vagy a televízió elé ültette a szigetvilág lakosságát.

Ezek a szigetek a civilizált világot évszázadokon át csak annyira érdekelték, amennyi hasznot bírtak belőle húzni. A kávé, kakaó- és teaültetvények tették vonzó gyarmattá, és a szárítottkókuszszállítmányok, no meg az utóbbi időben a réz, amely a szigetvilág kivitelének két-harmadát képezi. A lakosság csak mint olcsó munkaerő jött számításba. Különben igen sokáig nem nagyon törődtek vele, csak amióta ausztrál fennhatóság alatt áll, azóta javult meg a helyzet ezen a téren, méghozzá lényegesen.

Pápua Új-Guineának voltak — a megszállók mellett — megszállottjai is. A legnevezetesebb közülük

Mikluho-Maklaj orosz kutató volt. De megemlíthetnénk a most is ott élő, tőlünk Amerikába származott földink, Fran Mihalić pátert is, aki habár csak a könyv szerzőjétől halott először Vuk Karadžićról, mégis az ő nyomdokain haladt, amikor a 750 itteni nyelv és az angol keverékéből származó neomeleanez nyelv — a mostani államnyelv — írásmódját kidolgozta.

A civilizáció repülőtereket, kórházakat, iskolákat, BCG-vaksinát, nagyvárosokat hozott Új-Guineának. Ma már csak az eldugott hegyi falvakban vagy a nagy folyók mentén húzódó bozótosban találni olyan pápuát, amelyennek az emberevőket általában elképzeli. Kissé kiábrándító ugyan, hogy a fényképezőgép kattánására ezek sem kapnak riadtan fjaikhoz, hanem „barátságos arcot” vágnak, mert hisz nem első találkozásuk ez fehér emberrel.

A nagyvárosokban szombatnként, vagyis piacnapokon a hegyekből és a távoli vidékekről sok nő és férfi verődik össze színpompás öltözékben vagy anélkül; áruikat kínálják sokféle nyelven. Az idegen vásárol, s csak néha döbben rá elszűkült torokkal, míg pillantása egy-egy bogárfekete szempárba kapcsolódik, hogy tulajdonképpen az emberevők szigetén van...

Járatlan ösvényeken visz el bennünket a könyv írója a „sáremberekhez” és a „parókás férfiak” közé meg olyan törzsekbe, ahol a gyilkolás — hősi erény. Meglátogatjuk a hegyvidék egy olyan törzsét is, melyben a férfiak és nők külön élnek, s ha néha — a faj fenntartása érdekében — találkoznak is a férfiek és feleségek, úgy viselkednek, mint egymás legádázabb ellenségei. A nő a férfi ellensége, mert gyengíti erejét, a nők ellenségeskedése megtalál abból ered, hogy fiúgyermeküket csak hétéves korukig nevelhetik. Akkor elragadják tőlük a férfiak, hogy borzalmas próbatételek

után befogadják a „férfivá érett” fiúcskát maguk közé.

A kannibalizmus teljesen megszűnt, állítják. Legalábbis nyílt kannibalizmus nincs. Csak „szerencsét lenségek” történnek itt-ott. Sajnálatos balesetek, melyeknek kis híján maga Székely Tibor is áldozatul esett, amikor az egyik törzs úgy döntött, hogy éppen az ő fejére lenne szükség, hogy egy ünnepszög még ünnepélyesebbé váljon... Él azonban a kannibalizmusnak egy enyhébb formája: egyes törzsekben a hozzátartozók holttestét — merő tiszteletből — felfalják.

Faji megkülönböztetés? Olyan nincs, állítják a sziget mostani urai. A törvény előtt mindenki egyforma. A fehér ember a fehérek kocsmájában issza sörét, a színes bőrű meg a sajátjában. A faji megkülönböztetésnek egészen speciális formája ez, amit az árákkal tartanak egyensúlyban. Mert nem tilos a színes bőrűnek a fehérek kocsmájába belépni. Csakhogy a színes bőrű nem bolond oda menni, amikor ugyanazt a sört a saját kocsmájában sokkal, de sokkal olcsóbban mérik. A fehérek, mivel sokat keresnek, sokat kölhetnek. A színes bőrűek kevesebb bért kapnak, de azért jóval olcsóbb sört ihatnak... S ami a fő: közben nem keverednek. Agya fúrt politika.

Ez a könyv sokban különbözik Székely Tibor eddigi útleírásaitól. Igényesebb. Sokkal több adatot, összehasonlítást, történelmi visszapihlantást tartalmaz. A személyes élmények számoktól tarkállanak. S ha még Pápua Új-Guinea térképét is megtaláltuk volna az érdekes fénykép-dokumentáció között, melyen lépésben követhetnénk a világutazó megtett útját, bizonyára még teljesebbé vált volna a könyv ismeretterjesztő célja és szándéka, amely a kalandélménnyel párosulva hasznos és érdekes olvasmányt ad az ember kezébe.

BURKUS VALÉRIA